

uur een flinke bui, die de temperatuur dadelijk ongeveer 6 graden deed dalen en die de enkele knoppen, die sinds den rijken bloei van 5 April „rijp” geworden waren, deed uitgroeien. Hetzelfde verschijnsel deed zich nog frappanter den 22en en 23en April gelden: de zware bui van 22 April viel 's avonds tusschen 6 en 7, de afkoeling bedroeg 4° C.; de zwakke bui van den volgenden dag viel echter 's middags van 2 tot 4 en had een afkoeling van 6 — 7° C. tengevolge. Het was dan ook deze laatste bui, die voor den rijken bloei van 2 Mei verantwoordelijk was.

Indien de planten behoorlijk tegen afkoeling beschut worden tijdens een regenbui — bijv. door ze tijdelijk in een gesloten vertrek te plaatsen — dan treedt geen bloei op, zoodat hierdoor de mogelijkheid geschapen wordt op een bepaalden datum bloeiende planten te leveren.

Buitenzorg, Treublaboratorium, Juni 1925.

Ch. COSTER.

### KORTE MEDEDEELINGEN

**Visschen uit een kratermeertje.** — Ir. H. WITKAMP te Tenggarong (Koetai, Bornéo) zond ons een tweetal vischsoorten afkomstig uit het kratermeertje („maar”) van den Goenoeng Beloei aan de Njawatan-rivier, in het binnenland van Koetai. Deze beide soorten, de roean en de tèm péh, zijn in geheel Koetai algemeen. Volgens de Dajakkers zouden beide, tezamen met een derde soort, de kampèrèh, van oudsher in dat „maar” aanwezig bevonden zijn en zouden visschen uit de Njawatan-rivier er in overgeplant steeds doodgaan.

Dr. DE BEAUFORT te Amsterdam was zoo vriendelijk beide soorten te determineeren. De roean is de gewone gaboos: *Ophiocephalus striatus*, die van Halmahera tot Britsch-Indië en Ceylon voorkomt. De tèm péh is *Pristolepis* (of *Catopra*) *fasciata*, die van Burma tot Bornéo en Sumatra voorkomt. Beide dus wijd verspreide soorten. Van de kampèrèh werd geen materiaal gezonden.

Ondanks de verzekering der Dajakkers is het waarschijnlijk, dat de vischjes toch vroeger eens door menschenhanden in het kratermeer overgebracht zijn. D.

**De badjing als eieren-roover.** — Daarvan heb ik mij nog onlangs kunnen overtuigen. In een mangga-boom in den tuin van mijn buurman had een wielewalen-paartje zijn nest gebouwd. Op een middag, juist toen ik naar mijn werk wilde gaan, werd de drukkende stilte verbroken door snerpand vogelgekreisch. Ik vermoedde direct een tragedie en jawel, daar zat de eieren-roover in de buurt van het wielewalen-nest een eitje leeg te slurpen. Telkens en telkens weer flitsten de beide wielewalen vlak langs den badjing heen, doch het ondier wist steeds door 'n behendige beweging de scherpe snavelspitsen te ontwijken. De vogels lieten niet af, maar de badjing vond blijkbaar een rauw eitje zóó lekker, dat hij, trots de voortdurende bedreiging, waaraan hij blootstond, naar het nest terugkeerde en er een tweede eitje uit wegnam. Nog feller werden de aanvallen der beide vogels en nu vond de badjing het toch maar geraden om met eenige vlugge sprongen de wijk te nemen.

Spoedig daarna kwamen ook de wielewalen tot bedaren en alleen de gebroken eierschaaltjes op het grintpad konden iemand verraden, welk drama zich kort tevoren had afgespeeld.

Medan, 8 Mei 1925.

V. D. M. M.

P. S. — Een week later. De wielewalen heb ik na 8 Mei niet meer gehoord.

**Sexe-verandering bij oesters.** — Ons medelid VAN DER HEGGE ZIJNEN heeft een artikel in het Nederlandsche tijdschrift „De Natuur” gelezen, waarin onderzoekingen besproken worden, die aantoonen, dat de oester van sexe veranderen kan, dus van mannetje tot wijfje en van wijfje tot mannetje worden kan. Hij vraagt, of het niet juister is, hier van hermaphroditisme of tweeslachtigheid te spreken, waarbij dan afwisselend het eene of het andere geslacht tot uiting komt, en of dit niet de voorkeur verdient boven het spreken van sexe-verandering?

De heer V. D. H. Z. heeft volkomen gelijk, dat wij hier met een bijzonder geval van hermaphroditisme te doen hebben. Maar opgemerkt moet worden, dat tenslotte in elk dier de aanleg tot beide geslachten aanwezig is, gelijk blijkt uit het optreden van abnormale hermaphrodieten. Al in een heel vroeg ontwikkelingsstadium valt de beslissing, of mannelijk of vrouwelijk de overhand zal hebben. Bij sommige diersoorten echter is tweeslachtigheid regel geworden, wat vooral gevonden wordt bij vormen, die vastzitten en waar dus de beide sexen elkaar niet op kunnen zoeken. Hiertoe hoort ook de oester. Ook bij de planten is tweeslachtigheid regel. En evenals daar protogynie en proterandrie voorkomt, vindt men dat ook bij

enkele tweeslachtige dieren. Zoo leeft op de kust van Frankrijk een kleine zeester, die in zijn jeugd mannelijk is en later vrouwelijk wordt. Bij de oester schijnen wij iets dergelijks te vinden, gelijk omstreeks 1880 reeds door Dr. P. P. C. HOEK aangetoond werd.

Hoewel het onderwerp interessant genoeg is, kunnen wij er hier toch niet al te diep op in gaan en verwijzen dus den heer V. D. H. Z. naar het mooie boek van HESSE en DOFLEIN: *Tierbau und Tierleben* (2 Bände), in welks eersten band hij zoowel een hoofdstuk over „Zwittrigheid” als een over „Geschlechtsbestimmung” zal aantreffen. H. C. D.

**Viviparie bij *Dendrobium Crumenatum*.** — Ik heb wel eens gehoord van viviparie bij *Phalaenopsis amabilis*. De Heer H. JENSEN schreef hierover in de Tropische Natuur, deel IV, bldz. 42: „Deze viviparie bij *Phalaenopsis amabilis* is ver van algemeen; ze is zoo zeldzaam, dat ze inderdaad als een abnormaliteit beschouwd kan worden”. De Heer P. VAN BEUNINGEN VAN HELSDINGEN merkte echter op bldz. 75 van dienzelfden jaargang op, dat dit niet voor alle orchideeën geldt en zelfs niet van soorten van het geslacht *Phalaenopsis*. Hij verklaarde o. a. bij *Dendrobium superbum giganteum* herhaaldelijk viviparie te hebben waargenomen.

In mijn tuin nu heb ik eenige exemplaren van *Dendrobium crumenatum*, waarvan er één „per ongeluk” (van den kebon nl.) omgekeerd, dus met de bovenzijde der bladeren naar beneden, is aangezet. In dezen stand wilde de plant natuurlijk niet groeien, terwijl ook de bladeren afvielen. Na eenige weken echter zag ik uit verscheidene knopen in plaats van bladeren of bloemen bebladerde zijstengels ontspruiten, die aan hun voet tot pseudobulbi opzwellen en worteltjes vormen, welke langs den moederstengel voortkropen en zich in het wortelnet tegen den boom verspreiden.

Eenige jonge plantjes, welke ik afsneed, en tegen een boom vastbond, groeiden tot normale exemplaren uit. Dit verschijnsel van viviparie merkte ik alleen op bij het exemplaar, dat omgekeerd, was aangezet. Zou men hieruit mogen besluiten, dat dit een aanpassing is aan de ongewone levensomstandigheden, of komt het wel meer voor? Tjandjoer, 26 Juni 1925. H. B.

## MEDEDEELINGEN VAN DE VEREENIGING.

**Hoofdbestuur.**—Hierin heeft, zooals de opmerkzame lezer op den omslag van de vorige aflevering reeds heeft kunnen lezen, een wisseling plaats gehad. De vroegere penningmeesteres, Mej. L. S. D. MERKUS, nam dadelijk na haar terugkeer van buitenlandsch verlof de werkzaamheden over van haar vervanger, den Heer TH. SORGDRAGER, wien hier gaarne openlijk dank wordt gezegd voor de nauwgezette waarneming van het penningmeesterschap.

In een deel der oplage van de vorige aflevering werden door een vergissing ter drukkerij postwissels voor f 7.50 ingelegd in plaats van zulke voor f 1.— voor de bestellingen van exemplaren van het boekje „Uit de Tropische Natuur”. Behoudens tegenbericht zal de penningmeesteres dit bedrag van f 7.50, dat door sommigen ook gezonden werd, boeken als contributie voor het jaar 1926, en verzoekt voor de toezending van het verlangde boekje nog één gulden aan haar over te maken.

**Afdeeling Batavia.** — Op Zondag, 5 Juli, werd door achttien leden een tocht gemaakt naar den kalkberg Goenoeng Tjibodas, op het land Tjampéa in het Buitenzorgsche. Van het station Buitenzorg tot aan de fabriek van genoemd land, waar de landheer welwillend eenige gidsen had gestationneerd, was slechts een korte tocht per auto.

Na een geringen afstand te hebben afgelegd door een rubbertuin, bereikte men den voet van het steil oprijzende, van beneden tot boven met bosch bedekte kalkbergje, dat omgeven was door een breede dichte haag van heesters en struiken, welke geen van alle in het laaglandbosch thuishooren, ja zelfs meest invoerlingen zijn, welke zich in de cultuurgebieden op groote schaal hebben verspreid. Naast de albekende *Lantana* viel vooral op de heestervormige *Piper aduncum* L. die op den bovenkant der wijd afstaande takken tal van gelige, licht gebogen aartjes draagt.

Het bosch bestond niet slechts uit woudreuzen; neen, veelal werd het gevormd door nog slechts jonge exemplaren van geringe afmetingen, en in het kronendak waren groote onderbrekingen, waarvan er ook door den wind veroorzaakt werden. Een paar groote boomen betrekkelijk kort te voren door den wind geveld, werden onder de wandeling gezien.

Van den ondergroei trokken vooral verscheidene exemplaren van rotan de aandacht. Een enkel dezer *Calamus*-exemplaren droeg reeds duidelijk gepantserde jonge vruchtjes. Van de tusschen de kalksteenbrokken op het naar boven voerende pad veel voorkomende, en daardoor den excursionnisten opvallende varen *Stenosemia aurita* konden jammer genoeg geen exemplaren gevonden worden met de sterk van de gewone bladeren afwijkende sporenbladeren.